Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут
Національного університету
«Одеська юридична академія»

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

ЗБІРНИК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

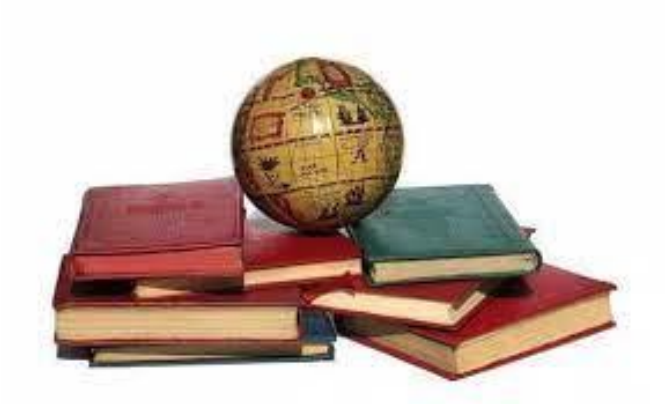

Чернівці
2024

УДК 342 (4/9) (07)
ББК 67.9 (4/8) 300 я7
К 65

Рекомендовано до друку рішенням кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»
(Протокол № 2 від 29 серпня 2024 року)

Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»
(Протокол № 2 від 02 вересня 2024 року)

Рецензенти*:** ***Латковська Т.А., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»;
Чебан В.І., кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії права і прав людини Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

К 65 Конституційне право зарубіжних країн: збірник завдань для виконання самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня; галузь знань - 08 «Право», спеціальність - 081 «Право»/ Укл.: Волощук О.Т. Чернівці, 2024. 52 с.

.

У збірнику представлені варіпнти завдань для виконання самостійної роботи, які можуть допомомгти студенттам більш яккісно опанувати курс «Конституційне право зарубіжних країн». Також у збірнику запропоновано список рекомендованої літератури з даної дисципліни.

Для студентів юридичних вузів, викладачів, аспірантів.

ББК 67.9 (4/8) 300 я7

© Чернівці, 2024
© Волощук О.Т., 2024

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА 4

II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ..... 5

III. БЛОК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ 8

IV. БЛОК ЗАДАЧ І ДІЛОВИХ ІГОР..... 26

V. БЛОК ЗАКОНОДАВСТВА І СУДОВИХ РІШЕНЬ..... 36

VI. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ..... 47

VII. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 51

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма підготовки фахівця юридичного профілю передбачає вивчення навчальної дисципліни "Конституційне право зарубіжних країн", спрямованої на дослідження норм права, які визначають права, свободи і правовий статус громадянина, а також систему органів влади держав, чий державно-правовий розвиток має істотне значення для юридичної думки в Україні й у світі в цілому. Значення цього курсу зумовлено постійною потребою в порівняльному аналізі вітчизняних і закордонних інститутів конституційного права.

Як відомо, вивчення будь-якої дисципліни університетського курсу повинне завершитися оволодінням необхідними професійними знаннями, навичками і вміннями. Цей результат може бути досягнутий тільки після досить значних зусиль, при цьому важливими виявляться не тільки старання і здібності, але й добре продумана організація праці студента. В першу чергу - це правильна організація часу, відведеного на вивчення даної дисципліни. При вивченні даної дисципліни найменші витрати часу забезпечить наступна послідовність дій. Необхідно своєчасно з'ясувати, який обсяг інформації слід освоїти з даної дисципліни, які вміння набути для успішного засвоєння, які завдання виконати, для того, щоб отримати гідну оцінку.

Перш ніж приступити до вивчення дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн», студенту необхідно ознайомитися з обсягом навчальної дисципліни та видами навчальної роботи. Включення в загальний обсяг дисципліни годин на самостійну підготовку студентів необхідно для того, щоб студенти могли самостійно закріпити і поглибити знання, отримані в процесі теоретичного навчання, для цього можна порекомендувати наступне:

- для кращого засвоєння матеріалу доцільно вивчити терміни, що відносяться до даної дисципліни, що допоможе студентам правильно розставити акценти при виконанні завдань;
- самостійну підготовку слід виконувати на основі вивчення публікацій у наукових журналах і матеріалу, представленого в списку літератури даного навчально-методичного комплексу;
- з метою кращого засвоєння дисципліни «Конституційне (державне) право зарубіжних країн» після вивчення тем курсу, а також спеціальної літератури потрібно самостійно виконувати тести і задачі.

Значну допомогу в отриманні позитивної підсумкової оцінки надасть підготовка студентом реферативних доповідей, теми яких міститися в даному навчально-методичному комплексі. Корисним для поглиблення знань студентів буде участь у так званих ділових іграх, які можуть проводитись на окремих семінарських заняттях. Безперечно, до таких ігор студенти повинні заздалегідь підготуватися.

Таким чином, правильна організація роботи, чому повинні сприяти зазначені вище рекомендації, дозволить студенту своєчасно виконати всі завдання, отримати гідну оцінку і уникнути, таким чином, необхідності витрачати час на перепідготовку та перездачу предмета.

ІІ. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Одним з важливих завдань у підготовці фахівців з вищою освітою є вироблення і розвиток у студентів навичок до самоосвіти, здатності самостійно оволодіти знаннями з тим, щоб успішно застосовувати їх у подальшій професійній діяльності. Це важливо як для юриста, робота якого постійно пов'язана з пошуком істини, так і для представників інших професій. Основною формою самоосвіти є самостійна робота.

Самостійна робота студента - одна із важливих складових навчального процесу, яка безпосередньо впливає на глибину, неформальність та стійкість набутих знань і умінь. Нині вона набуває все більшого значення й актуальності, оскільки обсяг навчального матеріалу з конституційного права зарубіжних країн досить значний, і не все можна встигнути розглянути під час аудиторних занять. А правильна організація власної самостійної роботи студента є важливою запорукою успішного навчання і ефективного засвоєння ним знань.

Метою самостійної роботи навчальної дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» є вироблення навичок опрацювання нормативно-правових актів, спеціальної літератури та інших матеріалів, необхідних для належного засвоєння предмета навчальної дисципліни, а також для розвитку сталих умінь до самостійного вивчення і викладання одержаної інформації.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни "Конституційне право зарубіжних країн" визначається навчальною програмою дисципліни, а також цими методичними матеріалами.

До основних *форм самостійної роботи* студентів належить:

- опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, обов'язкових і додаткових наукових джерел;
- вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;
- виконання домашніх завдань;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до різних форм поточного контролю;
- пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою;
- написання реферату за заданою проблематикою;
- аналітичний розгляд наукових публікацій;
- підготовка контрольної роботи.

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Тільки під час самостійної роботи студент має можливість розвинути пізнавальні та виконавчі здібності, пам'ять, самостійне мислення, наполегливість і, головне, виробити вміння

самостійного здобуття знань. Під час самостійної роботи краще за все проявляються індивідуальні особливості студента, його здібності та нахили.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, необхідних для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: *підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій викладача тощо.* Серед них значне місце посідає саме методичні матеріали, завдання та вказівки викладача, а також рекомендована спеціальна література та нормативно-правові акти. Крім цього, слід відмітити, що така робота студента може виконуватися у бібліотеці, навчальному кабінеті або комп'ютерному класі університету, а також у домашніх умовах. Головне у правильній організації самостійної роботи — її *планування*, яке, в принципі, вже задане робочою програмою навчальної дисципліни.

Приступаючи до самостійного вивчення матеріалу, насамперед, треба:

- уважно ознайомитися з джерелами, що рекомендуються до кожної теми;
- розподілити питання на більш та менш складні;
- виділити основні теоретичні положення, ключові слова, спеціальні терміни і поняття.

Виконуючи самостійну роботу студент повинен законспектувати основний зміст теми, при цьому уникаючи механічного переписування джерел.

Важливо пам'ятати студенту про те, що самостійна робота повинна розпочинатися ще до початку лекційних занять, тобто слід активно використовувати систему попереджувального читання підручників та навчальних посібників. Це дозволяє закласти теоретичну базу для більш глибокого сприйняття інформації під час лекції.

Під час самостійної роботи студенту пропонуються наступні види завдань для опанування матеріалу з конкретної теми курсу:

- вивчити матеріал теми;
- скласти термінологічний словник;
- продумати відповіді на питання для самоконтролю;
- підготовити реферат з рекомендованих тем;
- виконати завдання (задачі, тести) передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Важливим засобом засвоєння знань є написання доповідей і рефератів. Тематика рефератів пропонується за темами практичних занять. Мета реферативної доповіді полягає в засвоєнні студентами основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії.

Самостійна робота носить суто *індивідуальний* характер, однак можливе й колективне осмислення та вивчення навчального матеріалу. Однією з таких форм є проведення самостійної роботи студентів під керівництвом викладача, яке проводиться відповідно до розкладу навчальних занять, з метою підвищення рівня підготовки студентів, ознайомлення їх з нормативно-правовими актами та отримання необхідної допомоги з боку викладача щодо теоретичних положень державного права зарубіжних країн чи аспектів їх практичного застосування.

При оцінці самостійної роботи викладач повинен враховувати такі *критерії:*

- змістовність (правильне, чітке і досить глибоке викладення ідей, понять, фактів і т. д.);
- повнота і одночасно розумна лаконічність;
- новизна інформації, ступінь використання та розуміння наукових і нормативних джерел;
- уміння пов'язувати теорію з практикою, творчо застосовувати знання до неординарних ситуацій;
- логіка і аргументованість викладу;
- грамотне коментування, наведення прикладів, аналогій;
- культура мовлення.

Непідготовленість студента до практичного заняття або відсутність його на занятті розцінюється як академічна заборгованість. Незалежно від причин студент зобов'язаний самостійно вивчити тему і в позанавчальний час здати (відпрацювати) її викладачеві з наданням робочого конспекту. Відпрацювання за погодженням з викладачем може здійснюватися в усній формі або у вигляді написання реферату. Наявність академічної заборгованості з семінарських занять є підставою для недопущення студента до складання іспиту.

І, насамкінець, зауважимо, що самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної навчальної роботи і його творчого застосування в майбутній професійній діяльності.

III. БЛОК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Тест – це, насамперед, інструмент оцінювання, використання якого повинно точно указувати галузь і рівень знань або незнань студентів.

Світовою практикою в галузі освіти доведено, що реалізація навчальних технологій сьогодення неможлива без процедури тестування, оскільки тестування є найбільш ефективною формою створення оперативного та надійного зворотного зв'язку в організації та управлінні навчальним процесом; дає можливість об'єктивно оцінити рівень знань, вмінь, навичок та якості знань студентів, максимально зменшити фактор суб'єктивності; організувати самостійну роботу студентів. Тестування менше навантажує психологічно як студентів, так і викладача.

Складання тестів доволі кропітка робота. Але працюючи над складанням тестів, викладач працює з нормативними матеріалами, шліфує теоретичний та практичний матеріал, тобто підвищує власну кваліфікацію, і відповідно намагається краще подати навчальний матеріал студентам. Студентам, які постійно працюють над собою і гарно вчаться, такий вид контролю тільки на користь. За таких обставин безумовним є досягнення головної мети освіти – постійного та системного підвищення рівня знань, як викладачів, так і студентів.

1. Словосполучення "конституційне право зарубіжних країн" у правознавстві використовується для позначення:

1. провідної галузі права в країнах романо-германської правової сім'ї;
2. особливої інтегруючої галузі права та юридичної науки у США і Англії;
3. відповідної галузі права іноземних держав в узагальненому плані, однойменної науки та навчальної дисципліни в системі вищої юридичної освіти;
4. відповідної комплексної галузі права у Німеччині;
5. відповідної системи знань про основні інститут конституційного права зарубіжних держав та України.

2. У яких країнах використовується термін "конституційне право":

1. Німеччина і Швейцарія;
2. США і Німеччина;
3. Франція і Великобританія;
4. Швеція і США;
5. Німеччина і Франція.

3. У яких країнах використовується термін "державне право":

1. Великобританія;
2. Польща;
3. Франція;
4. Німеччина;
5. США.

4. Формування конституційного права як самостійної й автономної галузі національного права розпочалося:

1. на зламі XVII і XVIII століть;
2. на зламі XIX і XX століть;
3. на зламі XVIII і XIX століть;
4. на зламі XVI і XVII століть;
5. у XX столітті.

5. З чим пов'язане запізніле оформлення галузі конституційного права?

1. зі специфікою та соціальним призначенням конституційного права;
2. з довготривалим існуванням рабства у світі;
3. з повільним процесом прийняття конституцій у зарубіжних країнах;
4. з відмовою вчених досліджувати конституційно-правові явища;
5. з небажанням видатних політичних діячів розвивати цю галузь права.

6. Які підходи у зарубіжних країнах окреслились до визначення предмета конституційного права:

1. соціологічний і новий;
2. нормативістський і прагматичний;
3. традиційний і новий;
4. традиційний і класичний;
5. вузький і широкий.

7. Предметом конституційного права мають бути:

1. суспільно-політичні відносини, які складаються в ході взаємодії індивіда, колективу або суспільства у цілому з державою;
2. відносини, безпосередньо пов'язані з політичною організацією держави;
3. відносини, що характеризують основи взаємозв'язків суспільства та особи;
4. відносини, що характеризують підлеглість особи колективу;
5. відносини, що характеризують підлеглість особи державі.

8. Суб'єктами конституційно-правових відносин є:

1. держави та міжнародні організації;
2. індивіди та міжнародні громадські організації;
3. різноманітні організації, угруповування;
4. громадяни, іноземці, групи громадян, виборці і депутати як особи за спеціальною правоздатністю та їх групи, органи держави;
5. суд, місцеві органи влади, громадяни.

9. Вкажіть відносини, що становлять предмет конституційного права як галузі права конкретної держави:

1. відносини у сфері публічної адміністрації;
2. майнові відносини суб'єктів місцевого самоврядування;
3. відносини у сфері здійснення судової влади;
4. державно-політичні відносини владарювання;
5. відносини, що визначають державно-територіальний устрій.

10. Відносини у сфері діяльності органів державної влади є предметом:

1. адміністративного права;
2. судового права;

3. парламентського права;
4. конституційного права;
5. муніципального права.

11. Назвіть відносини, що становлять предмет правового регулювання конституційного права як галузі права:

1. відносини управління;
2. особисті немайнові відносини;
3. державно-політичні відносини владарювання;
4. відносини у сфері муніципального управління;
5. відносини у сфері фінансування виборів.

12. Державно-політичні відносини владарювання є предметом правового регулювання якої галузі права:

1. конституційного права;
2. конституційного процесуального права;
3. адміністративного права;
4. кримінального права;
5. фінансового права.

13. Конституційне право у зарубіжних державах відноситься до публічних галузей права, оскільки:

1. його предметом є найважливіші суспільні відносини;
2. має імперативний метод правового регулювання;
3. предмет правового регулювання цієї галузі пов'язаний із публічним здійсненням влади народу;
4. функції конституційного права поширюються на більшість суспільних відносин;
5. серед норм конституційного права виділяють норми-декларації.

14. Чим пояснюється імперативний характер методу конституційного права:

1. характером відносин у конституційному праві;
2. змістом конституційно-правовий відносин;
3. особливістю предмета правового регулювання конституційного права;
4. характером припису конституційно-правових норм;
5. правовою системою.

15. Назвіть загальні ознаки норм конституційного права:

1. загальнообов'язковість;
2. класична структура норми;
3. наявність кримінальної відповідальності за їх порушення;
4. вони є основою для притягнення до відповідальності усіх органів державної влади;
5. вони спрямовані на охорону громадського порядку.

16. Назвіть спеціальні ознаки норм конституційного права:

1. серед них є норми-принципи, норми-цілі;

2. за способом регулювання більшість з них має імперативний характер;
3. мають особливу структуру;
4. мають підвищену стабільність;
5. санкціонуються державою.

17. Форми конституційного права будь-якої держави – це:

1. сукупність конституційно-правових норм, які регламентують відносини між державою, суспільством та індивідом;
2. сукупність конституційно-правових інститутів та норм;
3. засоби виразу правил поведінки учасників конституційно-правових відносин і надання їм обов'язкової сили;
4. правила поведінки учасників конституційно-правових відносин;
5. внутрішні форми вираження права.

18. Делеговане законодавство – це:

1. закони, які приймаються главою держави, за своєю природою – підзаконні нормативно-правові акти;
2. декрети та постанови уряду та парламенту з окремих питань, які потребують негайного врегулювання;
3. нормативні акти уряду, які мають силу закону;
4. особливі закони, які приймаються парламентом;
5. ордонанси і декрети парламенту.

19. Чи можуть релігійні норми бути джерелом конституційного права?

1. однозначно, ні;
2. так, абсолютно у всіх країнах це так;
3. так, але тільки у окремих країнах;
4. в окремих випадках - так, і окремих – ні;
5. все залежить від волі народу.

20. Конституційно-правова наука відгалузилась від філософії, соціології та інших наук тільки:

1. у другій половині XIX ст.;
2. у другій половині XIII ст.;
3. у другій половині XVIII ст.;
4. у першій половині XIX ст.;
5. у першій половині XX ст.

21. Перша кафедра конституційного права з'явилася:

1. у Франції у м. Парижі,
2. в Італії у м. Фєрара;
3. в Росії у м. Москва;
4. в Україні у м. Львів;
5. в Англії у м. Лондон.

22. В чому суть Конституції:

1. вона відображає потреби домінуючої частини населення;
2. вона повинна служити народу;

3. вона повинна служити владі;
4. вона закріплює суттєві інтереси людини і держави;
5. вона регулює суспільні відносини.

23. У Стародавньому Римі термін «конституція» вживався як:

1. конкретне джерело права;
2. найменування актів церкви;
3. галузева категорія;
4. заголовок офіційних документів;
5. спосіб кодифікації законодавства.

24. У період середньовіччя термін «конституція» вживався як:

1. найменування актів церкви;
2. галузева категорія;
3. назва статутів міст;
4. спосіб кодифікації законодавства;
5. синонім Основного Закону.

25. Термін «Lex fundamentalis» був введений у науковий обіг:

1. у працях англійських політичних діячів;
2. внаслідок прийняття Конституції США;
3. Шарлем Луї Монтеск'є;
4. у працях французьких публіцистів-тираноборців;
5. Дж. Локком.

26. Конституція - це:

1. звід законів, які мають найвищу юридичну силу;
2. специфічний закон, який дарується монархом народу після його коронації;
3. закон держави, який приймається кожного разу після переобрання парламентаріїв;
4. основний закон держави, прийнятий в особливому порядку на основі компромісу різних політичних сил суспільства, який в юридичному плані представляє собою звід правових принципів і норм, що регламентують найважливіші сфери суспільного життя;
5. закон держави, прийнятий в особливому порядку на основі волі більшості органів влади і населення країни задля захисту своїх особистих прав.

27. Перша писана конституція у світі з'являється у:

1. США (1787 р.);
2. Італії (1787 р.);
3. Франції (1799 р.);
4. Канаді (1785 р.);
5. Німеччині (1787 р.).

28. Зміст конституції, або наповненість її правовим матеріалом у кожній з держав залежить від:

1. наявності багатого досвіду державного будівництва в тій чи іншій країні;
2. в першу чергу, юридичних та релігійних традицій;

3. від часу прийняття конституції;
4. бажання глави держави;
5. багатьох факторів - часу й обставин прийняття, юридичних, культурних і релігійних традицій, зарубіжного впливу і навіть від географічного розташування, темпераменту нації.

29. Преамбула конституції – це:

1. самостійна частина конституції;
2. це частина конституції, яка має лише ідеологічне значення;
3. це частина конституції, яка містить політико-правові та ідеологічні положення;
4. частина конституції, а тому вона має таку ж юридичну силу, як і інші положення Основного Закону;
5. не завжди є структурним елементом Основного Закону.

30. Вища юридична сила конституції означає:

1. обов'язкове її виконання всіма громадянами, посадовцями, громадськими об'єднаннями, юридичними особами, іноземцями, що проживають у даній країні, іншими особами, що знаходяться на її території;
2. регулювання відносин найвищих органів держави;
3. ухвалення її шляхом референдуму;
4. обов'язкова відповідність і не суперечність Конституції всіх правових актів у державі;
5. відповідність їй рішень судових органів.

31. Форма конституцій:

1. це наповненість її правовим матеріалом;
2. це її структура;
3. це внутрішня її побудова;
4. це її внутрішній поділ на певні частини;
5. це спосіб організації та вираження правового матеріалу.

32. Установча влада – це:

1. незалежна і самостійна публічна влада, що не має найвищу юридичну силу, але за певних умов може приймати закони особливої ваги;
2. фактично орган, який наділений спеціальною політичною владою для прийняття конституції;
3. коло суб'єктів законодавчої ініціативи;
4. орган, який обирає президента;
5. орган, який розробляє проекти законів.

33. Виділяють такі основні форми прийняття нової конституції:

1. державницький конвент;
2. установчі збори;
3. місцевий референдум;
4. прийняття урядом;
5. прийняття урядом, прем'єр-міністром і суддями.

34. Октроювання – це:

1. дарування конституційних законів народу парламентаріями;
2. процедура розробки та прийняття конституції у республіканській державі;
3. дарування конституції народу монархом;
4. дарування монархом своєму народу спадкоємця престолу;
5. прийняття конституції парламентом з метою обмеження влади монарха.

35. У конституційному праві зарубіжних країн склалися такі підходи до проблеми правового статусу людини і громадянина:

1. європейська концепція прав людини;
2. африканська концепція;
3. комунальна теорія прав людини;
4. природжена теорія;
5. шенгенська концепція.

36. Громадянство - поняття властиве:

1. для держави із республіканською формою правління;
2. для усіх сучасних країн;
3. для країн із монархічною формою правління;
4. для конституційної монархії;
5. для абсолютної монархії.

37. Основними способами набуття громадянства є:

1. Філіація;
2. Октація;
3. Транзит;
4. Філіція;
5. Інавгурація.

38. Політичними правами:

1. володіють тільки громадяни;
2. політичні права розповсюджуються на усіх людей, які проживають на території тієї чи іншої країни на законних підставах;
3. володіють тільки громадяни тієї чи іншої країн по досягненню ними певного встановленого законом віку;
4. володіють політичні партії;
5. володіють органи державної влади.

39. В якій із названих країн уперше була запроваджена посада омбудсмана?

1. Туреччина,
2. Фінляндія,
3. Португалія,
4. Норвегія,
5. Швеція.

40. Глава держави – це:

1. найвища посадова особа країни;

2. конституційний орган, який знаходиться над і поза системою органів влади в тій чи іншій державі та виконує суто арбітражні повноваження у разі виникнення спорів між органами державної влади;
3. конституційний орган і вища посадова особа, яка посідає вище місце в ієрархії державних інститутів і яка здійснює верховне представництво країни у внутрішньополітичному житті і у відносинах з іншими державами;
4. це глава виконавчої влади;
5. орган державної влади, який володіє вельми широкими повноваженнями.

41. Основними формами інституту глави держави є:

1. інститут президента та інститут уряду;
2. інститут монарха та інститут парламенту;
3. інститут монарха та інститут президента;
4. інститут регентів;
5. інституту монарха і спадкоємця.

42. Президент не володіє наступними повноваженнями:

1. законодавчими (прийняття законів);
2. правом вето;
3. правом здійснювати правосуддя;
4. надзвичайними повноваженнями;
5. правом дострокового припинення повноважень парламенту.

43. До систем престолоспадкування можна віднести наступні:

1. салічна;
2. американська;
3. аргентинська;
4. французька;
5. китайська.

44. Інститут регентства – це:

1. інститут заміщення посади президента;
2. тимчасове правління особи або групи осіб замість монарха;
3. інститут політичної відповідальності глави держави;
4. інститут конституційної відповідальності глави держави;
5. тимчасове заміщення монарха у випадку його візиту до зарубіжних держав.

45. Цивільний лист – це:

1. сума асигнувань, яка виділяється монарху на утримання штату та інші витрати щорічно з державного бюджету;
2. офіційний лист звернення глави держави до парламенту;
3. офіційний лист звернення глави держави до представників іноземних країн;
4. податки, які повинен щорічно сплачувати монарх;
5. податки, які не повинен сплачувати монарх.

46. Контрасигнатура – це:

1. підписання відповідного указу президентом;

2. скріплення підписом прем'єр-міністра та відповідального міністра акту глави держави;
3. підписання закону президентом;
4. процедура дострокового припинення президентського мандату;
5. процедура дострокового припинення депутатського мандату.

47. Що означає термін "імпічмент"?

1. пільги під час виконання президентських повноважень;
2. недоторканність глави держави на час виконання ним своїх обов'язків;
3. сплата окремих податків під час виконання президентських повноважень;
4. притягнення до відповідальності президента за вчинення конкретних визначених у законі діянь;
5. звинувачення парламентаріїв главою держави.

48. Відставка глави держави – це:

1. добровільне складення повноважень глави держави;
2. примусове усунення від посади президента внаслідок неналежного виконання ним своїх обов'язків;
3. примушування президента до складення своїх повноважень достроково;
4. захід проти зловживання президента;
5. оголошення імпічменту президента.

49. Абсолютна монархія характеризується тим, що:

1. влада монарха необмежена;
2. владу здійснює монарх і його піддані;
3. владу здійснює монарх і його дружина;
4. влада монарха обмежена конституцією і парламентом, але він наділений виконавчою владою, яку здійснює безпосередньо або через уряд, який ним призначається;
5. влада монарха обмежена конституцією і монарх виконує тільки представницькі функції.

50. Дуалістична монархія характеризується тим, що:

1. влада монарха необмежена;
2. владу здійснює монарх і його піддані;
3. владу здійснює монарх і його дружина;
4. влада монарха обмежена конституцією і парламентом, але він наділений виконавчою владою, яку здійснює безпосередньо або через уряд, який ним призначається;
5. влада монарха обмежена конституцією і монарх виконує тільки представницькі функції.

51. Парламентарна монархія характеризується тим, що:

1. влада монарха необмежена;
2. владу здійснює монарх і його піддані;
3. владу здійснює монарх і його дружина;
4. влада монарха обмежена конституцією і парламентом, але він наділений виконавчою владою, яку здійснює безпосередньо або через уряд, який ним призначається;
5. влада монарха обмежена конституцією і монарх виконує тільки представницькі

функції.

52. Виключте ознаку, яка не діє в президентських республіках:

1. дотримується вимога жорсткого розподілу влад;
2. президент виконує повноваження глави держави і глави уряду;
3. президент має право розпустити парламент або його нижню палату;
4. відсутність інституту контрасигнатури;
5. відсутність відповідальності виконавчої влади перед парламентом за політику, що проводиться.

53. Виключте ознаку, яка не діє в парламентських республіках:

1. політична відповідальність уряду перед парламентом;
2. уряд формується парламентом;
3. наявність інституту контрасигнатури;
4. відсутнє право президента розпускати парламент або його нижню палату;
5. здійснення повноважень глави держави і глави уряду різними особами.

54. Основні конституційні ознаки демократичного державного (політичного) режиму:

1. ухвалення конституції; державна релігія; використовування виборів і референдуму;
2. політичний плюралізм; державне регулювання економіки.
3. існування демократичної конституції; використовування виборів і референдуму; політичний та ідеологічний плюралізм; розподіл влади; наявність місцевого самоврядування; гарантії прав і свобод громадян на рівні міжнародних стандартів; проголошення соціальної солідарності;можливість реальної участі громадян в здійсненні державної влади;
4. розподіл влади; існування демократичної конституції; використовування виборів і референдуму; політичний та ідеологічний плюралізм; державне монопольне регулювання економіки;
5. місцеве самоврядування; заборона приватної власності; державне регулювання економіки; існування демократичної конституції; використовування виборів і референдуму; політичний та ідеологічний плюралізм; розподіл влади; гарантії прав і свобод громадян на рівні міжнародних стандартів; проголошення соціальної солідарності.

55. Форма правління – це:

1. спосіб організації і здійснення державної влади, що характеризується єдністю структури, територіальної організації і методів здійснення державної влади;
2. спосіб організації державної влади, обумовлений принципами відносин вищих органів держави: глави держави, вищих органів законодавчої і виконавчої влади;
3. спосіб організації державної влади, який визначається характером взаємовідносин держави в цілому і її складових частин;
4. система фінансово-бюджетних відносин між центром і територіями, що утворюють державу;

5. сукупність принципів і норм, які визначають політико-правовий статус держави і територій, що її утворюють, систему взаємовідносин між ними, територіальну структуру влади, а також політична і державна практика відповідної країни.

56. Форма держави – це:

1. спосіб організації і здійснення державної влади, що характеризується єдністю структури, територіальної організації і методів здійснення державної влади;
2. спосіб організації державної влади, обумовлений принципами відносин вищих органів держави: глави держави, вищих органів законодавчої і виконавчої влади;
3. спосіб організації державної влади, який визначається характером взаємовідносин держави в цілому і її складових частин;
4. система фінансово-бюджетних відносин між центром і територіями, що утворюють державу;
5. сукупність принципів і норм, які визначають політико-правовий статус держави і територій, що її утворюють, систему взаємовідносин між ними, територіальну структуру влади, а також політична і державна практика відповідної країни.

57. Конституційний інститут форми територіально-політичної організації держави – це:

1. спосіб організації і здійснення державної влади, що характеризується єдністю структури, територіальної організації і методів здійснення державної влади;
2. спосіб організації державної влади, обумовлений принципами відносин вищих органів держави: глави держави, вищих органів законодавчої і виконавчої влади;
3. спосіб організації державної влади, який визначається характером взаємовідносин держави в цілому і її складових частин;
4. система фінансово-бюджетних відносин між центром і територіями, що утворюють державу;
5. сукупність принципів і норм, які визначають політико-правовий статус держави і територій, що її утворюють, систему взаємовідносин між ними, територіальну структуру влади, а також політична і державна практика відповідної країни.

58. Законодавча ініціатива — це:

1. право внесення законопроекту до парламенту країни для його обговорення і прийняття;
2. ступінь законодавчої активності парламенту країни;
3. право парламенту здійснювати контроль за діяльністю інших гілок влади;
4. ініціація парламентом країни процедури імпічменту президента;
5. направлення прийнятого парламентом закону главі держави для промульгації.

59. Засвідчення закону і того факту, що він прийнятий відповідно до встановленої процедури; підписання закону; розпорядження про його публікацію і виконання — це:

1. реалізація;
2. імплементація;
3. промульгація;
4. натуралізація;

5. інтерпеляція.

60. За змістом діяльності парламент є:

1. органом законодавчої влади;
2. органом законодавчої, а в деяких країнах і виконавчої влади;
3. постійно діючими зборами представників народу;
4. факультативним органом.
5. виконавчим органом.

61. Хто очолює верхню палату парламенту США:

1. спікер;
2. віце-президент;
3. прем'єр міністр;
4. інша посадова особа держави;
5. сенатор.

62. Який із вказаних елементів складає основу депутатського імунітету в зарубіжних країнах?

1. депутатська недоторканність;
2. свобода слова і голосування;
3. свобода совісті і віросповідання;
4. свобода атеїзму;
5. депутатська несумісність.

63.Які з названих повноважень відносяться до компетенції переважної більшості зарубіжних парламентів:

1. підготовка бюджету;
2. контроль за діяльністю виконавчої влади;
3. прийняття законів; контроль за діяльністю виконавчої влади; прийняття бюджету;
4. налагодження дружніх відносин, підписання меморандумів;
5. укладення цивільно-правових угод.

64. Парламентаризм — це:

1. система взаємодії держави і суспільства, для якої характерними є визнання провідної або особливої і достатньо істотної ролі в здійсненні державно-владних функцій законодавчого колегіального органу, що діє на постійній основі;
2. теорія і практика конституційного будівництва;
3. механізм роботи складових елементів структури парламенту;
4. вищий орган народного представництва, який виражає суверенну волю народу;
5. покликаний регулювати найважливіші суспільні відносини, головним чином, шляхом прийняття законів.

65.Уряд – це:

1. орган, який володіє виконавчою владою у державі і здійснює загальне управління державними справами згідно із законодавством;
2. орган, який володіє виконавчою та законодавчою владою у державі
3. орган, який здійснює фінансовий аудит у державі;
4. родова назва керівників найбільш важливих органів державного управління;

5. орган державної влади, що обирається населенням для здійснення адміністративно-управлінських функцій.

66.Перед ким несе відповідальність уряд Польщі?

1. нижня палата парламенту;
2. обидві палати парламенту;
3. перед Парламентом і Президентом;
4. перед територіальною громадою;
5. перед міжнародними організаціями, членом яких є Польща.

67.Які способи формування урядів переважної більшості країн світу:

1. президентсько-парламентський;
2. парламентський та позапарламентський;
3. імперативний та диспозитивний;
4. управління державними справами;
5. керівництво дипломатичними представниками.

68. За політичним складом уряд буває:

1. з обмеженими повноваженнями та безпартійний,
2. з необмеженими повноваженнями;
3. коаліційним, однопартійним, безпартійним;
4. колегіальним та однопартійним;
5. підпорядкованим президенту.

69.Тимчасовим урядом називається :

1. уряд, який нерідко створюється в результаті військових і революційних переворотів;
2. уряд з широким представництвом різних партій, що переймає на себе відповідальність за керівництво державою в період кризи;
3. уряд створений на коаліційній основі в монархічній державі;
4. уряд з широким представництвом різних партій;
5. службовий уряд, що складається з фахівців.

70. Урядом національної єдності називається:

1. уряд, який нерідко створюється в результаті військових і революційних переворотів;
2. уряд з широким представництвом різних партій, що переймає на себе відповідальність за керівництво державою в період кризи, особливо в умовах війни;
3. уряд створений на коаліційній основі в монархічній державі;
4. уряд з широким представництвом різних партій;
5. службовий уряд, що складається з фахівців.

71. Інвеститура уряду - це:

1. механізм роботи уряду з парламентом та президентом;
2. президент республіки доручає лідерові партії, яка має відносну більшість місць, вивчити можливість формування уряду;
3. внутрішня структура уряду;

4. голова уряду після його призначення повинен у встановлений основним законом строк подати парламенту (нижній палаті) склад уряду й урядову програму, щоб отримати довіру;
5. голова уряду після його призначення повинен у встановлений основним законом строк подати парламенту (верхній палаті) склад уряду й урядову програму, щоб отримати довіру.

72. Хто очолює уряд в зарубіжних країнах:

1. спікер;
2. віце-президент;
3. прем'єр міністр;
4. інша посадова особа держави;
5. сенатор.

73. Хто такі Міністри без портфеля – це:

1. особи, що здійснюють організаційно-технічне обслуговування апарату уряду;
2. це посадові особи, члени уряду, які не керують міністерствами, але виконують окремі доручення голови уряду і які мають право вирішального голосу на засіданнях уряду;
3. функціонують в основному в окремих країнах англосаксонського права із парламентарною формою правління, головним їхнім завданням є надання допомоги міністрам, главам департаментів у здійсненні їх парламентських обов'язків;
4. посадові особи, що виконують функції заступника міністра, або відають певною ділянкою роботи всередині даного відомства;
5. родова назва керівників найбільш важливих органів державного управління, які входять до складу уряду (закордонних справ, торгівлі, освіти тощо).

74. Основною формою функціонування уряду (кабінету) є:

1. сесії;
2. засідання;
3. наради;
4. зібрання;
5. конференції.

75. Назвіть основну форму діяльності судової влади:

1. здійснення правосуддя;
2. охорона конституційного ладу;
3. контроль за діяльність органів державної влади;
4. виконання рішень вищестоящих судових органів;
5. звітування перед парламентом.

76. Що відносять до конституційних засад судової влади конституції більшості країн світу?

1. визначення судової влади як однієї зі складових системи розподілу влад;
2. місце судової влади в системі органів державної влади;
3. основні принципи організації та діяльності системи;

4. правовий статус суддів; судові гарантії прав і інтересів громадян; основні принципи організації та діяльності системи; визначення судової влади як однієї зі складових системи розподілу влад;
5. правовий статус та судові гарантії прав і інтересів громадян.

77. Які з названих елементів можна віднести до конституційного статусу суддів?

1. призначуваність; виборність; незмінюваність; незалежність; несумісність посад.
2. виборність; призначуваність; несумісність посад.
3. незмінюваність; несумісність посад.
4. незалежність;
5. несумісність посад.

78. Романо-германська (континентальна) правова система характеризується:

1. єдиною централізованою системою судів на чолі з Верховним судом;
2. існуванням великої кількості спеціальних судів зі своїми вищими судами;
3. розподілом повноважень суддів і народних засідателів (присяжних);
4. пасивністю судді, який веде процес, але не збирає доказів, їх подають сторони;
5. широким застосуванням судових прецедентів.

79. Громадянин України не задоволений рішенням Конституційного суду з питання про його право на свободу слова. Куди він може звернутися:

1. до парламенту;
2. до президента;
3. в Європейський Суд з прав людини;
4. в Раду Безпеки ООН;
5. в Комісію з прав людини ООН.

80. Громадянин Франції не задоволений рішенням суду першої інстанції. На його думку, суд призначив занадто високу суму штрафу за порушення громадського порядку. Куди він може скаржитись:

1. до апеляційного суду;
2. до касаційного суду;
3. до Європейського Суду з прав людини;
4. до Конституційної ради (вона розглядає скарги громадян на порушення прав людини);
5. до громадської організації «Правовий захист».

81. Визначити, яка скарга не підлягає розгляду судом касаційної інстанції у цивільних справах в зарубіжних країнах:

1. на рішення суду першої інстанції, після його перегляду в апеляційному порядку;
2. на рішення суду першої інстанції, яке набрало законної сили;
3. на постанову апеляційного суду;
4. на ухвалу апеляційного суду, якщо вона перешкоджає подальшому провадженню у справі;

5. на рішення суду першої інстанції, яке не набрало законної сили.

82. Американська модель судової системи полягає в тому, що:

1. є єдина система загальних судів, що розглядають усі основні види судових справ;
2. ця модель не виключає існування в країні також окремих спеціалізованих судових органів, наприклад, у справах неповнолітніх, патентних і податкових судів. Проте останні тільки доповнюють основну загальну судову систему, а деякі з них мають швидше квазісудовий характер;
3. вона існує в деяких державах із федеративним устроєм, тут функціонують паралельно федеральна судова система і система судів кожного із суб'єктів федерації;
4. в цілому нібито складається з декількох автономних підсистем, кожна зі своєю компетенцією;
5. компетенція суду в тій чи іншій мірі є урізаною порівняно з компетенцією загальних судів.

83. Судова система з внутрішньою спеціалізацією (універсальної юрисдикції) - це:

1. єдина система загальних судів, що розглядають усі основні види судових справ, вона не виключає існування в країні також окремих спеціалізованих судових органів, наприклад, у справах неповнолітніх, патентних і податкових судів, проте останні тільки доповнюють основну загальну судову систему, а деякі з них мають швидше квазісудовий характер;
2. вона існує в деяких державах із федеративним устроєм, тут функціонують паралельно федеральна судова система і система судів кожного із суб'єктів федерації;
3. в цілому нібито складається з декількох автономних підсистем, кожна зі своєю компетенцією;
4. компетенція районних судів, розрізняється в основному по предметній підсудності;
5. компетенція суду в тій чи іншій мірі є урізаною порівняно з компетенцією загальних судів.

84. Судова система із зовнішньою спеціалізацією характеризується тим, що:

1. поряд із системою загальних судів діють інші самостійні спеціалізовані системи судів;
2. має ієрархічну триступінчасту структуру, а в ряді країн – і чотириступінчасту;
3. компетенція судів розрізняється в основному по тому, яку норму – федерального законодавства або права штату – належить застосувати в справі;
4. поділ території країни на судові округи не збігається з її адміністративно-територіальним поділом;
5. якщо суд другої інстанції (касаційний суд) знайде будь-які недоліки в процесі, то він скасовує ухвалу нижчестоящого суду і направляє його на повторний розгляд.

85. Гарантія підсудності означає,що:

1. судові засідання відкриті для публіки і засобів масової інформації;

2. судовий розгляд є переважно усним, особливо в кримінальних справах;
3. всі сторони в процесі рівноправні, мають рівні можливості для відстоювання своїх правових позицій;
4. справа буде розглядатися в суді, який наперед визначений правовими нормами, забороняється утворення спеціальних судів для розгляду будь-якої конкретної справи, як і передавання справ із суду до іншого суду, крім випадків, передбачених законом;
5. особа, яка звинувачується у здійсненні злочину, вважається невинною, доки її вина не буде доказана у передбаченому законом судовому порядку.

86. Усний характер судового процесу означає, що:

1. судові засідання відкриті для публіки і засобів масової інформації;
2. судовий розгляд є переважно усним, особливо в кримінальних справах;
3. всі сторони в процесі рівноправні, мають рівні можливості для відстоювання своїх правових позицій;
4. справа буде розглядатися в суді, який наперед визначений правовими нормами, забороняється утворення спеціальних судів для розгляду будь-якої конкретної справи, як і передавання справ із суду до іншого суду, крім випадків, передбачених законом;
5. особа, яка звинувачується у здійсненні злочину, вважається невинною, доки її вина не буде доказана у передбаченому законом судовому порядку.

87. Змагальність сторін у судовому процесі означає, що:

1. судовий розгляд є переважно усним, особливо в кримінальних справах;
2. судові засідання відкриті для публіки і засобів масової інформації;
3. справа буде розглядатися в суді, який наперед визначений правовими нормами, забороняється утворення спеціальних судів для розгляду будь-якої конкретної справи, як і передавання справ із суду до іншого суду, крім випадків, передбачених законом;
4. всі сторони в процесі рівноправні, мають рівні можливості для відстоювання своїх правових позицій;
5. особа, яка звинувачується у здійсненні злочину, вважається невинною, доки її вина не буде доказана у передбаченому законом судовому порядку.

88. Презумпція невинуватості означає, що:

1. судові засідання відкриті для публіки і засобів масової інформації;
2. судовий розгляд є переважно усним, особливо в кримінальних справах;
3. всі сторони в процесі рівноправні, мають рівні можливості для відстоювання своїх правових позицій;
4. справа буде розглядатися в суді, який наперед визначений правовими нормами, забороняється утворення спеціальних судів для розгляду будь-якої конкретної справи, як і передавання справ із суду до іншого суду, крім випадків, передбачених законом;

5. особа, яка звинувачується у здійсненні злочину, вважається невинною, доки її вина не буде доказана у передбаченому законом судовому порядку.

89. Процедура формування суддівського корпусу включає такі етапи:

1. первинний, вторинний;
2. попередній, безпосередній;
3. підготовчий, основний, заключний;
4. основний, додатковий;
5. історичний, новий, сучасний.

90. Судова система – це:

1. сукупність усіх судів даної держави, які мають спільні завдання, пов'язані між собою відносинами щодо здійснення правосуддя;
2. сукупність повноважень суддів щодо здійснення правосуддя;
3. можливість суддів достроково припинити свої повноваження шляхом звільнення за власним бажанням;
4. порядок формування суддівського корпусу;
5. орган державної влади, що здійснює судовий контроль.

IV. **БЛОК ЗАДАЧ І ДІЛОВИХ ІГОР**

У даному блоці пропонується виконати перевірочні завдання різного рівня складності і обсягу. Зокрема, пропонується студентам перевірити свої знання за допомогою вирішення задач, а також участі у ділових іграх, які можуть бути проведені на семінарських заняттях. Щодо останнього виду перевірочних завдань, то він призначений головним чином для роботи в групі. Разом з тим матеріали, що в ньому містяться, можуть бути використані для підготовки до семінарів чи поглиблення знань з конкретних питань.

У цілому запропонований блок дозволяє контролювати засвоєння матеріалу в процесі навчання. Будь-який з блоків містить питання різного рівня складності і різного характеру. Запитання, відповіді на котрі досить очевидні і їх потрібно тільки знайти у тексті, не мають поміток. Відповіді на них не додаються.

§ 1. **Блок задач**

Задача № 1

Конституційний суд у парламентарній республіці (Угорщини, Німеччини, Італії і ін.) визнав акт уряду таким, що суперечить конституції.

Який статус такого акта, що робити з ним далі, і як можуть діяти парламент і уряд у такій ситуації, маючи на увазі, що в парламентарній республіці парламент контролює уряд?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 2

Штат Флорида прийняв закон про введення 30-доларової купюри із зображення 33-го Президента США Гаррі Трумена.

Чи може даний закон вступити в силу?

Чому?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 3

Використовуючи дослід організації влади в зарубіжних країнах, підготуйте пропозиції щодо вдосконалення змісту форм правління Української держави в вигляді "мініпроекту" Закону України "Про внесення змін у Конституцію України".

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 4

Ви вже вивчили предмет "Конституційне право зарубіжних країн" і склали з нього іспит. До Вас звернувся студент-заочник із проханням проконсультувати його з питан-

ня, яке він недостатньо зрозумів, вивчаючи його самостійно за підручником, а саме, що таке "гнучка", "жорстка", "змішана" конституції.
Допоможіть студенту-заочнику.
Обгрунтувати відповідь.

Задача № 5

Залежно від порядку і складності внесення змін і доповнень усі конституції прийнято поділяти на гнучкі, жорсткі, змішані.
Як Ви вважаєте, до якого типу можна віднести Конституцію США?
Обгрунтувати відповідь.

Задача № 6

Проаналізувавши окремі положення Конституції держави Х, визначте, які соціальні функції Конституції втілені в них:
а) Держава Х - суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава;
б) носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в державі Х є народ;
в) держава сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин держави Х;
г) земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території держави Х, природні ресурси її континентального шельфу є об'єктами права власності українського народу;
д) кожен має право на свободу світогляду і віросповідання;
е) кожному гарантується право знати свої права і обов'язки.
Обгрунтувати відповідь.

Задача № 7

На одному із засідань гуртка з конституційного права виникла суперечка з приводу розуміння юридичних властивостей конституції. Одні студенти стверджували, що юридичні властивості конституції такі ж, як і будь-якого правового документа, інші доказували, що юридичні властивості конституції - це її ознаки як основного закону держави.
Яка Ваша позиція з цього питання?
Обгрунтувати відповідь.

Задача № 8

Португальська Конституція 1976 р., зокрема, свідчить: «Соціально-економічна організація ґрунтується на наступних принципах:.. усуспільнення засобів виробництва і земель, а також природних ресурсів відповідно до суспільних інтересів... демократичне планування економіки... захист кооперативної і суспільної власності на засоби виробництва... демократичне планування економіки... захист кооперативної і суспільної власності на засоби виробництва... демократична участь трудящих». «Забезпечується ефе-

ктивна участь трудящих в управлінні підприємствами державного сектора». «Держава... в першу чергу зобов'язано... сприяти зростанню економічного і соціального добробуту... особливо якнайменше забезпечених класів».
Чи є така конституція конституцією соціалістичного типу? **А** — так, **Б** — ні.
Поясніть, чому.
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 9

Студент М. Бас заявив, що розходження між фактичною і юридичною конституціями можливе лише у країнах із тоталітарним режимом і що це розходження зовсім не властиве для демократичних країн.
Визначте своє ставлення до цього питання, підтвердіть його прикладами.
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 10

На одному з семінарських занять з конституційного права студент К. Зарубов заявив, що він, порівнявши конституцію з іншими правовими актами, прийшов до висновку, що вони мало чим відрізняються один від одного. Студент В. Собко заперечив йому і навів цілий ряд рис, які властиві саме конституції.
Яка Ваша позиція з цього питання?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 11

Відомо, що системотворча функція конституції полягає у тому, що вона забезпечує цілісність і збалансованість правової системи, її динамізм і стабільність, визначає принципові вимоги щодо призначення, змісту та методів галузей права, окреслює єдині засади правотворчості і застосування права, законності та правопорядку, є своєрідним нормативним орієнтиром.
Проілюструйте цю функцію конституційна прикладах.
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 12

Під час проведення референдуму про внесення змін до Конституції Македонії, загальна кількість виборців складала менше половини від загального виборчого корпусу. За результатом підрахування голосів більшість виборців підтримали пропозицію.
Чи буде дана конституційна поправка схвалена на референдумі?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 13

Громадянина Литви за вчинений злочин було засуджено до виправних робіт. Він вирішив оскаржити дії суду, посилаючись на те, що Конституцією Литви заборонена примусова праця.

Вирішіть ситуацію відповідно до чинного законодавства Литви.
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 14

Клаус Шульц стверджує, що діями підприємства "Мерседес" було порушено його права. Адміністрація підприємства не прийняла його на роботу й аргументувала це тим, що його віросповідання та світогляд не відповідають встановленим на підприємстві вимогам.
Оцініть дії адміністрації.
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 15

Омбудсман (парламентський комісар) по рівноправності мов в Канаді прийняв ухвалу про накладення штрафу на мера р. Рівний (провінція Квебек), який видавав розпорядження, що стосуються громадян, тільки англійською або французькою мовами, хоча в провінції встановлена рівноправність цих мов.
Чи правильно вчинив омбудсман?
А — правильно; **Б** — неправильно.
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 15

Особа, що має громадянство Польщі, Канади і Перу (множинне громадянство), висунута кандидатом на посаду президента Польщі. Особа відповідає всім умовам, що пред'являються до кандидата в президенти. Такий кандидат: **А** — має право балотуватися; **Б** — не має такого права; **В** — не повинен бути зареєстрований як кандидат; **Г** — повинен бути зареєстрований, але у разі обрання президентом Польщі відмовитися від іншого громадянства.
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 16

Громадянин А. через політичні переслідування у своїй державі емігрував до Болгарії. Там він попросив політичного притулку на невизначений термін. З цього приводу йому необхідно ознайомитись зі статусом політеміграна в цій країні.
Якими основними правами та обов'язками наділяються політеміганти в Болгарії?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 17

Громадяни Італії вирішили провести демонстрацію з приводу захисту їхніх громадянських прав. Жодних попередніх повідомлень чи сповіщень до органів влади вони не подавали.
Чи правильно вчинили громадяни (Чи має право така демонстрація бути проведеною)?
Як Основний закон Італії трактує дану ситуацію?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 18

Громадянин Франції не задоволений рішенням суду першої інстанції. На його думку, суд призначив як покарання надмірно високу суму штрафу за порушення громадського порядку. Громадянин вважає, що рішення суду чинить замах на його конституційне право власності. Він звертається: **А** — до апеляційного суду; **Б** — до касаційного суду; **В** — до Європейського Суду з прав людини; **Г** — до Конституційної ради (вона розглядає скарги громадян на порушення прав людини).

Які дії громадянина правомірні?

Чому?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 19

У сім'ї, членами якої є громадянин Естонії та громадянка Франції, народилася дитина. Сім'я проживає на території Естонії, де і була народжена дитина.

Чи має право новонароджена дитина набути громадянства Естонії за народженням (Чи відбудеться процес філіації)?

Який принцип застосовується при визначенні громадянства новонародженого?

Як в Конституції Естонії відображене дане питання?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 20

18-річний громадянин Нової Зеландії виявив бажання вийти із громадянства даної держави, зробивши заяву до Виконавчої ради про відмову від свого громадянства.

Чи легітимними є дії хлопця?

Яким чином дане питання знаходить своє відображення в законодавстві Нової Зеландії?

Які країни застосовують схожу практику виходу з громадянства?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 21

30 листопада 2010 року (Болгарія) на підприємстві «Wooden table» відбувся страйк робітників за ініціативою працівника М. Внаслідок цього працівників даного підприємства притягнули до юридичної відповідальності.

Чи є правомірним прагнення даних робітників до відповідальності?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 22

В сучасному світі поряд з правом на життя виділяють право особи на смерть (евтаназію).

Який зміст поняття «евтаназія»?

Як Ви ставитесь до даного права особи?
Як на законодачому рівні закріплене це право в США, Нідерландах, Швейцарії?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 23

Громадянка Швейцарії вийшла заміж за громадянина Великобританії. Разом з ним проживає на території Великобританії . У них народилася дитина.
Чи має право новонароджена дитина набути громадянства Великобританії за народженням?
Яким способом дитина набуде громадянства Великобританії?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 24

Громадянин США українського походження N, звернувся до комісії з питань громадянства при Президенті України з проханням прийняти його до громадянства України.
Якими нормативними актами необхідно керуватися при вирішенні даного питання?
За яких умов громадянину США може бути надано громадянство України?
Який порядок вирішення цього питання?
Які державні органи України будуть вирішувати дане питання?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 25

Громадянин Німеччини N, перебуваючи на борту туристичного лайнера, що пришвартувався в одеському порту, скоїв ряд хуліганських дій, що в Україні кваліфікуються як злочин.
Дайте юридичний аналіз викладеного факту.
Чи підлягає він кримінальній відповідальності за законодавством України?
Яку відповідальність буде нести громадянин Німеччини N.
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 26

Особа без громадянства N, знаходячись на території України 5 років, порушила клопотання про набуття громадянства України. Разом з нею проживає її дитина 14 років, також особа без громадянства.
Як вирішити зазначену справу?
До компетенції якого органу належить вирішення даного питання?
До якого органу особа N повинна була подати заяву про набуття громадянства України?
Як вирішується питання про громадянство дитини?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 27

Громадянин України N, одружився на громадянці Німеччини. Разом з нею проживає на території України 2 роки. Дружина вирішила стати громадянкою України.
В який орган повинна вона звернутися для набуття громадянства України?
Яка процедура вирішення даного питання?
Які умови вона має виконати, щоб отримати громадянство України?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 28

Громадянка Іспанії вийшла заміж за підданого Великобританії, і проживає у шлюбі 3 роки, вона бажає отримати підданства Великобританії
Які умови отримання підданства Великобританії?

Чи зменшиться ценз осілості для громадянки Іспанії?

Яким способ громадянка Іспанії набуде підданства Великобританії?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 29

Громадянин Швеції Андерс Юрберг отримав дозвіл на тимчасове проживання в Італії, зареєструвався за адресою, яка була зазначена при подачі документів. На протязі року з моменту в'їзду в Італію (як і вимагається) він став на податковий облік за місцем тимчасового проживання і через рік після отримання дозволу на тимчасове проживання підтвердив своє проживання на території Італії. Після цього він подав заяву для отримання посвідки на постійне проживання (документ,що підтверджує право іноземця чи особи без громадянства на постійне проживання).
Через 2 роки він звернувся до міграційної служби Італії із заявою про прийом у громадянство Італії. Йому було відмовлено у клопотанні.
Чому було відмовлено у клопотанні?
Чи є відмова законною?
Дії якої сторони (громадянина Швеції чи МС Італії) вважаються такими, що не відповідають закону?
Якщо громадянина Швеції, то яких саме умов він не дотримався і чому уповноважений орган відмовив йому у клопотанні?
Якщо порушення законодавства було з боку МС Італії, то яке саме порушення наявне в діях уповноваженого органу?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 30

Цюріхська клініка Dignitas, яка давно спеціалізується на евтаназії для тяжкохворих пацієнтів, вперше погодилася допомогти добровільно піти з життя абсолютно здоровій людині.
Жінка з Канади, ім'я і вік якої не розголошуються, попросила медиків безболісно відправити її на той світ. Чоловік канадки страждає невиліковною недугою і жінка хотіла б піти з життя разом з ним. Починаючи з 1992 року, близько ста важкохворих британців

за допомогою своїх родичів пішли з життя у спеціальній клініці,де така практика дозволена.
Чи має право клініка Dignitas задовольнити прохання жінки?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 31
Йенс Кейсі, який народився в США, проте 25 останніх років прожив у Фінляндії та має громадянство останньої, має намір балотуватися в президенти Фінляндії.
Чи може він здійснити свій намір?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 32
Громадянка Японії була одружена з громадянином США і протягом 2 років проживала на території Сполучених Штатів, після чого її чоловік загинув в Іраці під час проведення воєнних дій.
Чи має право жінка отримати громадянство США?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 33
У складній внутрішньополітичній обстановці парламент республіки Калазія прийняв закон, що встановлює, що надалі реєструватимуться тільки партії, що заявляють про свою прихильність ідеології «месавама» (духовне самовдосконалення), але всі раніше зареєстровані партії продовжують діяти. Закон оскаржений в Конституційний суд. Суд ухвалив: **А** — закон суперечить ст. 5 Конституції про ідеологічний плюралізм; **Б** — закон відповідає положенням конституції про заборону пропаганди національної, соціальної і духовної ворожнечі; **В** — закон конституційний, оскільки не порушує свободу створення партій, а говорить лише про реєстрацію; **Г** — закон не порушує принцип ідеологічного плюралізму, але порушує встановлену конституцією рівноправність партій.
Яка відповідь правильна? Чому?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 34
Які положення зарубіжних конституцій представляються вам такими, що суперечать загальнолюдським цінностям: **А** — особливий захист трудящих (Італія і ін.); **Б** — провідна роль робочого класу в суспільстві і державі (Китай і ін.); **В** — державна власність — вища форма власності (В'єтнам і ін.); **Г** — політична роль армії (Індонезія і ін.); **Д** — принцип соціальної справедливості (Бразилія і ін.); **Е** — іслам — державна релігія (Саудівська Аравія і ін.).
Яка відповідь правильна?
Чому?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 35

Місцева дорога і ділянка землі в комуні (громаді) Сен-Флоранс є муніципальною власністю. Рада комуни і мер ухвалили сумісне рішення продати частину дороги і частину землі (дорога проходить по цій частині земельної ділянки), щоб на ці гроші побудувати нову школу замість тієї, що руйнувалася. Земельна ділянка належить комуні на праві приватної власності, дорога — публічної власності. Рішення: **А** — правильне; **Б** — неправильне; **В** — можна продати частину землі; **Г** — можна продати частину дороги; **Д** — вони не мають права нічого продавати.

Яка відповідь правильна?

Чому?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 36

В умовах гострих суперечностей між партійними фракціями в парламенті блоковане ухвалення термінових законів про щорічний бюджет **(А),** про надзвичайне положення **(Б),** про зниження податків **(В).** У цих умовах велика група депутатів пропонує прийняти ці закони шляхом референдуму, а заразом також прийняти на референдумі закон про дострокове припинення повноважень президента **(Г)** і парламенту **(Д),** щоб провести нові вибори й уникнути розстановки політичних сил тупикової ситуації, що склалася в результаті. Одночасно пропонується прийняти на референдумі закон про порядок виборів представницьких органів **(Е)** і про новий адміністративно-територіальний розподіл країни **(Ж).**

Які закони не можна прийняти на референдумі?

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 37

Група медичних працівників створила організацію «Вилікуємо будь-кого» і просить зареєструвати її як політичну партію. У її програмному документі, направленому реєстратору, вказано, що головна мета партії — об'єднання медичних працівників для підвищення їх кваліфікації, обміну досвідом, поліпшення медичного обслуговування. Разом з тим йдеться, що партія не відмовляється від критики уряду і вимагатиме збільшення бюджетних асигнувань на медичне обслуговування. Усі документи оформлені правильно. Реєстратор у реєстрації відмовив. Він вчинив: **А** — правильно; **Б** — неправильно. Поясніть, чому.

Обґрунтувати відповідь.

Задача № 38

Працівники державного підприємства «За новий шлях» після роботи в кімнаті відпочинку почали збори з метою створення нової політичної партії «Заповітні рубежі» і її місцевого відділення на підприємстві. Проте директор підприємства зажадав збори

закрити, заявивши, що потрібно було його повідомити про збори наперед. Він вчинив: **А** — правильно; **Б** — неправильно; **В** — правильно, але його аргумент неправильний. Який аргумент міг бути наведений?
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 39

Президент Франції в умовах масових суспільних безладів, застосовуючи виняткові повноваження відповідно до ст. 16 Конституції, оголосив надзвичайне положення в департаменті Пуат'є. Префект (представник держави, що відповідає за дотримання громадського порядку) має право: **А** — розпустити екстремістську партію «Рятуй вітчизну», що дестабілізує обстановку; **Б** — припинити її діяльність; **В** — заборонити партійні мітинги тільки цієї партії на відкритому повітрі; **Г** — заборонити всі збори політичних партій; **Д** — дозволити збори інших партій, але направляти на них представника поліції.
Обґрунтувати відповідь.

Задача № 40

У державі Міронезія одна з політичних партій вирішила створити будівельну фірму для забезпечення недорогим житлом членів партії. Орган, що реєструє партії, в усній формі попередив партію, що цього робити не можна, оскільки партіям не можна займатися підприємницькою діяльністю. Керівництво партії не згідно з цим, оскільки закон про партії дозволяє продаж і здачу в оренду нерухомого майна партій, а партія збирається продавати і здавати побудоване житло тільки її членам. Засоби ж будуть використані на реалізацію статутних задач партії (статутні задачі відповідають закону). Як вирішити цей спір?
Обґрунтувати відповідь.

§ 2. **Блок ділових ігор**

Ділова гра № 1

Дискусія з теми
«ЗВИЧАЙ ЧИ ЗАКОН: ЧОМУ НАДАТИ ПЕРЕВАГУ ДЛЯ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН?»

Ця ділова гра призначена для роботи в групі, котра поділяється на дві – прибічники врегулювання конституційно-правових відносин звичаєм і прибічників врегулювання законом.

Висунуті в процесі дискусії аргументи розглядаються на прикладі інститутів, котрі обумовлюються наперед. Найбільш доступні варіанти країн зі вагомою роллю звичаю – Великобританія, для більшої впевненості і чіткості порівняння бажано, щоб приклади «суперників» були представлені також не тільки республіками, але й парламентарними монархіями.

Ділова гра може проходити у формі заслуховування і обговорення «доповідей на науковій конференції юристів різних країн». У виступах аналізується теорія питання і конкретні випадки з практики.

Ділова гра № 2

«ВИ Є ЗАКОНОДАВЦЕМ: ВАШІ ДІЇ»

Уявіть, що Ви є законодавцем і пропонуєте свій законопроект про вибори.

Використайте законодавство зарубіжних країн.

Запитання

1. Як Ви його використаєте?

Продумайте варіанти країн з різним політичним режимом.

Продумайте варіанти, за яких Ви є представником різних політичних сил та партій.

2. Якщо Ваш законопроект не буде прийнято, то джерелом - науки чи галузі він буде?

3. А якщо буде прийнятий, то джерелом – науки чи галузі він буде?

Ділова гра № 3

«ІДЕАЛЬНА КОНСТИТУЦІЯ»

Перший варіант

«Конституційна комісія» пропонує студентам організувати «групи парламентаріїв, кожна з яких готує свій проект конституції», враховуючи позитивне із зарубіжного досвіду.

Параметри конституції задаються наперед.

Наприклад, пропонується підготувати проект конституції для парламентської республіки з розвинутими традиціями референдумів та іншими демократичними інститутами, що гарантують права і свободи людини і громадянина.

Другий варіант

Інший варіант, котрий, як показує практика, більше викликає ентузіазму у студентів, - розробка проекту конституції абстрактної постсоціалістичної держави. В цьому випадку студенти, з однієї сторони, знайомляться з досвідом інших постсоціалістичних країн, а з іншої – вивчають інші стандарти конституційного регулювання і «застосовують» їх до постсоціалістичних реалій.

Активна оцінка, з точки зору того, наскільки і в якій мірі може бути застосованим той чи інший досвід, допомагає висвітленню конституційного матеріалу, в тому числі і матеріалу, що відноситься до інших тем.

Ділова гра № 4

«ПРАВА ЛЮДИНИ І ОМБУДСМЕН»

Перший варіант

Голландський омбудсмен.

Для проведення даної гри відбирається серед студентів «омбудсмен», декілька його помічників і кілька груп (3-4 особи), котрі звертаються до нього з різними скаргами. Скарги повинні бути підготовлені завчасно і наперед передані «омбудсмену». Він та його помічники готують відповідь, котра також завчасно повідомляється особам, що зверталися зі скаргами.

Підготовка скарг здійснюється при контролі і з допомогою викладача.

Результат обговорюється на семінарі, при цьому особлива увага приділяється колу питань, що розглядаються омбудсменом, критеріям аналізу матеріалу, а також його повноважень щодо надання допомоги тим особам, що до нього звернулися.

Другий варіант

Конференція по обміну досвідом омбудсменів.

Група розділяється на дві частини, одна з яких представляє апарат голландського омбудсмена, а друга, наприклад, киргизького.

Обидві частини готують доповіді і повідомлення, задають один одному запитання з тим, щоб порівняти досвід правового регулювання даного інституту в двох країнах.

Ділова гра № 5

«ПОМИЛКИ ЗА КОРДОНОМ»

Назвіть можливі помилки іноземців.

Наприклад, іноземець, що прибув по туристичній візі, може вважати, що він володіє правом на працю у даній країні та може влаштуватися тимчасово на роботу. Проте насправді за законодавством зарубіжних країн це може потягнути…

Більш живим і наглядним прикладом є варіант, що застосовується на семінарських заняттях. Група по 4-5 осіб зображають таку ситуацію, а решта повинні визначити, в чому помилка іноземця і як потрібно вчиняти правильно.

Такий тренінг, окрім навчальних цілей, може бути корисний під час поїздки за кордон.

V. БЛОК ЗАКОНОДАВСТВА І СУДОВИХ РІШЕНЬ

§ 1. Блок законодавства

§ *ЗАКОНОДАВСТВО*

Акт про Північну Ірландію 2000 р. призупинив діяльність Північної Асамблеї Ірландії та деяких інших органів на невизначений (у даному акті) час до врегулювання конфліктної ситуації. Цей Акт регулює як питання управління на період призупинення, так і порядок відновлення цього параграфа.

Зокрема, він передбачає:

«1. (1) На час дії цього параграфа Асамблея Північної Ірландії призупиняє свою діяльність і у відповідності з положеннями цього параграфу:

(2) Жоден акт не може бути прийнятий Асамблеєю;

(3) Ні Асамблея, ні Комітет Асамблеї не можуть проводити зібрання чи займатися будь-якою іншою діяльністю;

(4) Жодна особа не може продовжувати залишатися на своїй посаді чи вважатися такою, що обрана чи призначена, в якості міністрів чи молодшого міністра чи у якості голови чи заступника голови створеного на основі закону комітету;

(5) Функції, встановлені параграфом 52 і 53 Акту про Північну Ірландію 1998 р. (Північно-Південна Міністерська Рада і Британо-Ірландська Рада), не повинні виконуватися.

2. (1) Після вступу у силу параграфа 1, якщо це буде визнано доцільним, державний міністр може прийняти заходи щодо ініціювання перегляду частини про прийняття, реалізацію та перегляд Угоди у Белфасті.

(2) Державний секретар своїм наказом («наказ про відновлення») вправі на момент, установлений цим наказом, припинити дії, передбачені параграфом 1».

Питання

Який це акт – постійний чи тимчасовий? Аргументуйте відповідь.

§ *ЗАКОНОДАВСТВО*

Згідно з п. 3 ст. 2 Конституції Грузії 1995 р. в редакції 2004 р. «державно-територіальний устрій Грузії буде визначено конституційним законом на основі принципу розмежування повноважень після повного відновлення юрисдикції Грузії на всій території держави».

Відповідно до п. 3 ст. 3 статус Аджарської Автономної Республіки визначається конституційним законом «Про статус Аджарської Автономної Республіки».

Згідно з п. 4 ст. 2, «порядок створення, повноваження органів місцевого самоуправління і їх відносини з державними органами визначаються органічним законом».

Згідно з п. 4 ст. 4 «склад, повноваження і порядок виборів палат (Парламенту – О.В. і А.Г.) визначається законом».

Стаття 11: «Державні символи Грузії встановлюються органічним законом».

Пункт 3 ст. 12: «Порядок набуття і втрати громадянства Грузії визначається органічним законом».

Пункт 2 ст. 26: «У відповідності з органічним законом громадяни Грузії мають право створювати політичні партії, інші політичні об'єднання».

Пункт 5 ст. 50: «Порядок обрання члена Парламенту, а також недопустимість участі особи у виборах в якості кандидата визначається Конституцією та органічним законом».

Пункт 10 ст. 70: «Порядок і умови проведення виборів Президента визначається Конституцією та органічним законом».

Пункт 3 ст. 74: «Питання, пов'язані з призначенням чи проведенням референдуму, регулюються органічним законом».

Стаття 76^1: «Повноваження і порядок діяльності прокуратури Грузії визначається органічним законом».

Пункт 1 ст. 83: «Повноваження, порядок створення і діяльності Конституційного суду визначається Конституцією та органічним законом».

Пункт 3 ст. 92: «Повноваження, організація і порядок діяльності прокуратури визначається органічним законом».

Пункт 2 ст. 99: «Склад, повноваження і порядок діяльності Ради національної безпеки визначається органічним законом».

У решті статей Конституції зустрічаються згадки про регулювання просто законами.

Питання

1). Чи можна визначити у цілому принцип, за яким та чи інша сфера віднесена до регулювання конституційним чи органічним законом?

2). З яких питань передбачено прийняття конституційних законів?

§ *ЗАКОНОДАВСТВО*

Порівняйте структуру Конституції Франції, Основного закону ФРН і Конституції Японії.

Конституція Франції 1958 р.	Основний закон ФРН 1949 р.	Конституція Японії 1947 р.
Преамбула.	Преамбула.	Преамбула.
Розділ I. Про суверенітет.	I. Основні права.	I. Імператор.
Розділ II. Президент Республіки.	II. Федерація і землі.	II. Відмова від війни.
Розділ III. Уряд.	III. Бундестаг.	III. Права та обов'язки народу.
Розділ IV. Парламент.	IV. Бундесрат.	

Розділ V. Про відносини між Парламентом і Урядом.
Розділ VI. Про міжнародні договори і угоди.
Розділ VII. Конституційна рада.
Розділ VIII. Про судову владу.
Розділ IX. Висока палата правосуддя.
Розділ X. Про кримінальну відповідальність членів парламенту.
Розділ XI. Економічна і соціальна рада.
Розділ XII. Про територіальні колективи.
Розділ XIII. Перехідні положення про Нову Каледонію.
Розділ XIV. Угоди про об'єднання.
Розділ XV. Про Європейські співтовариства і Європейський Союз.
Розділ XVI. Про перегляд конституції.
Розділ XVII. Перехідні положення.

IV a. Спільний комітет.
V. Федеральний президент.
VI. Федеральний уряд.
VII. Законодавство федерації.
VIII. Виконання федеральних законів і федеральна адміністрація.
VIII a. Загальні задачі.
IX. Правосуддя.
X. Фінанси.
X a. Стан оборони
XI. Заключні положення.

IV. Парламент.
V. Кабінет.
VI. Судова влада.
VII. Фінанси.
VIII. Місцеве самоуправління.
IX. Поправки.
X. Верховний закон.
XI. Додаткові положення.

Питання

1). Що є спільного у структурі вказаних конституцій? Обґрунтуйте свою відповідь.

2). З чим, на Вашу думку, пов'язані відмінності?

§ *ЗАКОНОДАВСТВО*

Глава 3 частини 2 Конституції Швейцарії 1999 р. «Соціальні цілі» містить одну статтю – 41, яка гласить: «1. Союз і кантони на додаток до особистої відповідальності і особистої ініціативи виступають за те, щоб:

а) кожна особа брала участь у системі соціального захисту;

б) кожна особа отримувала необхідну турботу про своє здоров'я;

в) сім'ї, як єдність дорослих і дітей, були захищені і користувались сприянням;

г) працездатні могли покривати свої витрати на життя завдяки праці на відповідних умовах;

д) ті, хто потребують житла для себе і своєї сім'ї, могли знаходити житло на прийнятних умовах;

е) діти і підлітки, а також особа в працездатному віці могли отримати відповідно до своїх здібностей освіту, професійну підготовку і перепідготовку;

ж) діти і підлітки заохочувалися у своєму розвитку у самостійні і соціально відповідальні особи і підтримувалися у своїй соціальній, культурній і політичній інтеграції.

2. Союз і кантони виступають за те, щоб кожна особа була захищена від економічних наслідків віку, інвалідності, хвороби, нещасного випадку, безробіття, материнства, сирітства і вдівства.

3. Вони прагнуть до досягнення соціальних цілей у рамках своєї конституційної компетентності і наявних у них коштів.

4. Із соціальних цілей не можуть виводитися ніякі безпосередні претензії на державне обслуговування.

Питання

1). Яка роль відведена в даних положеннях особистій відповідальності і приватній ініціативі в соціальній сфері?

2). Які аспекти соціальної сфери згадаються в якості об'єкта зусилля з боку союзу і кантонів?

Стаття 45 Конституції Ірландії 1937 року гласить: «принципи соціальної політики, встановлені в цій статті, призначені бути загальним началом для парламенту. Застосування цих принципів в законах повинно бути виключно компетенцією парламенту і не повинно бути підсудно ніякому суду згідно з положеннями дійсної Конституції».

Питання

1). Зіставте дане положення і п. 4 наведеної вище ст. 41 Конституції Швейцарі 1999 р. Який зміст укладається в дані положення?

§ *ЗАКОНОДАВСТВО*

Національна народна асамблея Алжиру складається з 380 депутатів, обраних прямим голосуванням, – 8 місць зарезервовано за алжирцями, що проживають за кордоном.

Питання

З якою ціллю резервуються місця для громадян, що проживають за кордоном?

§ *ЗАКОНОДАВСТВО*

У зв'язку із святкуванням тисячоліття заснування держави і християнізації Угорщини в 2000 р. парламент Угорщини прийняв Закон «В пам'ять про заснування держави Святим Іштваном».

Символічність прийняття Закону підкреслювалась, в тому числі, і порядком його опублікування, він був прийнятий 21 грудня 1999 р., не пронумерований як Закон № 1 2000 р. і оприлюднений 1 січня 2000 р. в № 1 «Magyar Közlöny», в тому числі вдень тисячоліття коронації.

В Угорщині першочергово передбачалося розпочати нове тисячоліття з новою Конституцією, але дійти компромісного варіанту і завершити роботу над нею не вдалося, з приводу ж Закону такий компроміс вдалося досягти, хоч деякі партії заперечували (соціалісти і ліберали). Тому продовжує діяти Конституція 1949 р. із внесеними змінами, а початок тисячоліття було відмічено прийняттям такого своєрідного закону. Водночас у певному розумінні видання такого закону можна розглядати як данину традиції: в 1848 р. аналогічний акт був виданий ерцгерцогом Жозефом. Положення, які носять характер нагадування, містяться у преамбулі Закону і в § 1. В них відзначається значення коронації Батьком короля Стефана I (угорський варіант Іштван), прозваного Святим, для угорської держави. Власне нормативний зміст Закону зводиться до регулювання питань статусу Священної корони, яка, як говориться у преамбулі Закону, «існує як реліквія, уособлює у свідомості нації і в угорській державноправовій традиції безперервність і незалежність угорської держави, і віднесених до неї релігій (королівського скіпетра, королівської мантії, держави і коронаційного меча). Священна корона – не тільки символ угорської державності, що згадується в Конституції (у зв'язку з описанням державного герба Угорщини), але і конкретна річ (так як і релігія), місцезнаходження якої по закону змінюється. Тепер корона і релігія (за винятком мантії), будуть зберігатися не в музеї, а в будівлі парламенту. Крім того, створений Корпус Священної корони, до складу якого входить Президент Республіки, міністр-голова, голова Державного зібрання, голова Конституційного суду і президент Угорської академії наук. На Корпус покладено завдання по забезпеченню зберігання реліквій та дача дозволу на відповідні заходи, пов'язані із цим. Крім того, в Законі в основних рисах визначений порядок прийняття рішень та інші питання діяльності Корпусу.

Питання

1). Яке правове значення даного Закону?

2). Як, на Вашу думку, поєднуються положення Закону з положенням абз. 2 § 70 / G Конституції Угорщини, забороняючи державі «визначати наукову істину» і надаючи це право тільки діячам науки?

§ *ЗАКОНОДАВСТВО*

Вивчіть наведені далі витяги із Положення про регулювання релігійної діяльності іноземного громадянина на території КНР (оприлюдненого Указом Державної Ради КНР № 144 від 31 січня 1994 р.) і дайте відповідь на запитання.

Стаття 2. КНР вважає свободу віросповідання іноземних громадян на території Китаю, бере під свою охорону діяльність іноземних громадян по здійс-

ненню дружніх контактів, культурного і наукового обміну із релігійними організаціями КНР в галузі релігійної діяльності.

Стаття 3. Іноземні громадяни можуть приймати участь в релігійній діяльності в розміщених на території Китаю місцях здійснення культових обрядів таких, як храми, монастирі, мечеті, і церкви. Іноземні громадяни по запрошенню релігійних організацій рівня провінцій, автономних районів, міст центрального підпорядкування і вище можуть виступати з проповідями, вести релігійні служби в містах здійснення культових обрядів на території Китаю.

Стаття 4. Іноземні громадяни за наявності дозволу органів по справі релігії народних урядів рівня повіту і вище можуть організовувати у спеціально відведених місцях здійснення культових обрядів релігійну діяльність за участю іноземних громадян.

Стаття 5. Іноземні громадяни можуть користуватися на території Китаю послугами китайських служителів культу для проведення обряду хрещення, одруження, поховання та інших.

Стаття 7. Набір іноземними громадянами слухачів для проходження підготовки в якості служителя культу за рубежем, а також направлення із-за рубежу в релігійні навчальні заклади Китаю студентів і викладачів здійснюються відповідно існуючих у Китаї правил.

Стаття 8. Іноземні громадяни, які здійснюють релігійну діяльність на території Китаю, зобов'язані поважати закони і нормативні акти КНР. Їм заборонено утворювати на території КНР релігійні організації, засновувати виконавчі релігійні органи, місця здійснення культових обрядів і релігійні навчальні заклади, залучати нових релігійних прихильників із числа громадян КНР, назначати служителів культу, а також вести іншу пропагандистку діяльність.

Стаття 10. Чинне Положення також регулює релігійну діяльність у КНР іноземних організацій.

Стаття 11. Чинне Положення також регулює діяльність в КНР китайських громадян, постійно проживаючих за рубежем, жителів Тайваню, Сянгана і Аоминя.

Питання

1). Якими права в релігійній сфері володіють іноземці в КНР?

2). Які обмеження існують у даній сфері в КНР?

§ 2. **Блок судових рішень**

СУДОВЕ РІШЕННЯ

Згідно п. 1 ст. 81 Конституції Іспанії 1978 р. законодавець приймає органічні закони для введення статутів конкретних автономних спільнот.

Для створення єдиних правових основ автономізації в Іспанії робилася спроба прийняти Органічний закон про гармонізацію процесу автономізації. Конституція Іспанії 1978 р. прямо не передбачає прийняття такого акта. Конституційний суд висловлювався проти застосування аналогії.

(STC 76/1985, de 5 de agosto).

Питання

Як Ви вважаєте, у який спосіб Конституційний суд Іспанії зміг обґрунтувати своє рішення?

СУДОВЕ РІШЕННЯ

Наведене нижче повідомлення «Новини Іспанії» пов'язано зі рішенням Європейського суду за позовом чотирьох представниць вищої іспанської знаті з проханням захистити їхні права на аристократичні титули, котрі були у свій час отримані їхніми молодшими родичами по чоловічій лінії. Раніше вони зверталися до Конституційного суду Іспанії, посилаючись на те, що в Конституції Іспанії проголошено рівність чоловіка та жінки. Стаття 14 Конституції Іспанії проголошує: «Усі іспанці рівні перед законом, і не допускається ніякої дискримінації за народженням, расою, статтю, віросповіданням, поглядами чи за будь-якими іншими підставами персонального чи соціального характеру».

«…Конституційний суд відмовив жінкам у задоволенні пред'явленого позову, обґрунтовуючи свою позицію тим, що аристократичні титули у теперішній час є всього лише «історичним символом», а тому повинна враховуватися традиція про перевагу чоловіків у подібних випадках над жінками. Оспорюючи таке трактування Конституційного суду, позивачки посилалися на те, що володіння титулом дає багатьом іспанцям-аристократам матеріальну, а не «символічну» вигоду. Так, у позові, що був поданий до Страсбургу, знатні дами наводять конкретні приклади герцогині Альба, графа Андського і маркіза де Косерес, котрим їхні титули допомагають досить успішно вести їхній бізнес.

Крім цього, за зауваженнями дам, аристократи отримують немалий дохід, дозволяючи, наприклад, використовувати свої титули при рекламі виноробних фірм».

Питання

1). Проаналізуйте, будь ласка, доводи аристократок і Конституційного суду Іспанії. Які доводи на користь тієї чи іншої позиції Ви могли би навести?

2). Яка Ваша думка з розглядуваного питання?

3). Яке рішення, на Вашу думку, виніс Європейський суд з прав людини?

СУДОВЕ РІШЕННЯ

Ознайомтесь із порівнянням українського і бельгійського досвіду регулювання статусу державної мови в особливій думці судді українського Конституційного суду О. Мироненка відносно Рішення Конституційного Суду України у справі у зв'язку з конституційним поданням 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень ст. 10 Конституції України відносно застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування і використання її в навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови).

Питання

1). У чому суддя бачить переваги бельгійського досвіду правового регулювання статусу державної мови? Проаналізуйте зміст ст. 30 Конституції Бельгії 1994 р.: «Використовування прийнятих в Бельгії мов носить не обов'язковий характер; воно може регулюватися лише законом і тільки по відношенню до актів органів державної влади і щодо судочинства».

2). У чому головний недолік українського підходу до регулювання статусу мови, на думку судді?

3). Про які проблеми, зв'язані з регулюванням статусу мови, Ви дізналися з рішення Конституційного Суду і особливої думки судді (зазначити, мінімум, 2-3 проблеми)?

СУДОВЕ РІШЕННЯ

Із рішення Конституційного трибуналу Іспанії по процедурі ампаро:

«Положення які для багатьох уособлюють концепцію громадянина, не можна заперечувати по відношенню до юридичних осіб, у тому числі по відношенню до торгових товариств, які у випадку непередбаченого порушення права, закріпленого у ст. 24 Конституції зможуть порушити процес ампаро (рішення № 53/ 1988 від 20 червня).

Питання

Прокоментуйте дане рішення Конституційного трибуналу Іспанії.

1). Яке право, на думку Конституційного трибуналу, поширюється на торгові товариства?

2). З якою концепцією Конституційний трибунал пов'язує поширення даного права на юридичних осіб?

3). Які можливі наслідки даного рішення?

VIII. **ТЕМИ РЕФЕРАТІВ**

Реферат являє собою самостійний, творчий виклад результатів вивчення та осмислення студентами теоретичних і практичних проблем.

Основними цілями і завданнями написання реферату є не тільки розширення і поглиблення знань студента, а й вироблення у нього вміння аналізувати теоретичний і практичний матеріал, логічно, послідовно, ясно, коротко і в той же час об'ємно, викладати свої думки в письмовому вигляді. Крім того, написання реферату сприяє більш осмисленому розумінню предмета і методу курсу.

Це одна з найпоширеніших форм роботи з літературою, він є видом самостійної роботи студента, який готується, як правило, для представлення на перевірку.

Виконання реферату вимагає від студента знань основ методологічного дослідження, творчого мислення, логіки аргументації, викладення самостійної позиції і ставлення до проблеми, старанності і професіоналізму.

Добре продуманий план дозволяє студенту продуктивно організовувати дослідницьку роботу з вибраної теми. Робочий план складається у довільній формі.

При виконанні даної роботи необхідно дотримуватися таких **загальноприйнятих вимог:**

- реферат повинен обов'язково мати структурний план, що складається з титульного аркуша, змісту, вступу, основної частини, розбитої на глави або параграфи, висновку і списку використаної літератури;
- вступ обов'язково повинен містити наступні елементи: актуальність теми, ступінь наукової розробки, мета і завдання, предмет і об'єкт, методи дослідження, структура роботи;
- в кінці робота повинна містити висновки, які студент зробив для себе, написавши дану роботу. Студенти мають право викладати власну точку зору з проблематики роботи, що, безсумнівно, підвищить значимість роботи;
- в кінці роботи додається список використаної літератури, який складається з в алфавітному порядку, також допускається розподіл джерел на два блоки: 1) нормативні акти; 2) спеціальна література – книги, статті;
- витяги з джерел, цитати, наведені в роботі, обов'язково оформляються у вигляді посилань на використовувану літературу;
- реферат повинен бути видрукуваний розміром шрифту № 14, шрифтом *Times New Roman*, з використанням міжрядкового інтервалу 1,5;
- обсяг роботи повинен становити 15-20 аркушів. Кількість використовуваних джерел - не менше десяти;
- при невиконанні загальновстановлених вимог до подібного роду робіт (робота написана не по темі, несамостійно, шляхом переписування навчального матеріалу, а також без належного оформлення) реферат повертається студенту без рецензування для повторного виконання;

- робота, визнана викладачем «задовільною», оцінюється в 5-10 балів із зазначенням дати перевірки, а визнана «незадовільною» - 0 балів з оформленням рецензії та зазначенням конкретних недоліків, як за змістом, так і за її оформлення;
- реферат оцінюється позитивно з урахуванням повноти розкриття її теоретичного змісту, наявного аналізу основних джерел та законодавчих актів, оцінки висновків по основним теоретичним положенням і по роботі в цілому;
- оформлення реферату, включаючи титульний лист (обкладинку), проводиться за зразком курсової роботи.

Рекомендуємо скористатися консультаціями, які студенти можуть отримати на кафедрі.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ПО ТЕМАХ

Тема 1. Конституційне право у зарубіжних країнах як галузь права, наука і навчальна дисципліна

1. Конституційне право як провідна галузь національного права держави.
2. Виникнення та еволюція галузі конституційного права у зарубіжних країнах.
3. Норми і принципи конституційного права: особливості та види.
4. Загальна характеристика джерел конституційного права у державах романо-германської системи права.
5. Особливості джерел конституційного права у державах англосаксонської системи права.
6. Особливості джерел конституційного права у мусульманських країнах.
7. Звичай як джерело конституційного права в зарубіжних країнах.
8. Ампаро як специфічне джерело конституційного права в Іспанії.
9. Основні положення «доктрини легаль».
10. Основні тенденції англійського прецедентного права.

Тема 2. Конституції зарубіжних країн: загальна теорія і сучасні моделі

1. Конституція як конкретно-історичне явище.
2. Чи можлива ідеальна модель конституції?
3. Ф.Лассаль про сутність конституції: оцінка позиції.
4. Британська конституція: політико-правовий аналіз.
5. Конституція США: історія і сучасність.
6. Поняття та сутність юридичної та фактичної конституції.
7. Концепція «живої конституції».
8. Причини існування фіктивної конституції.
9. Октроювання як особливий спосіб прийняття конституцій в монархічних державах.

10. Конституціоналізм як багатогранне явище.

Тема 3. Конституційний статус особи у зарубіжних країнах

1. Еволюція інституту прав і свобод людини і громадянина.
2. Сучасні концепції прав людини та їх конституційно-правове оформлення.
3. Проблема захисту прав людини у сучасному світі.
4. Співвідношення прав і свобод із обов'язками та відповідальністю.
5. Загальна характеристика інститут громадянства.
6. Особливості набуття громадянства у ряді країн Латинської Америки.
7. Подвійне громадянство та його юридичні наслідки.
8. Тлумачення свободи в зарубіжній конституційній теорії.
9. Особливості реалізації принципу рівності у ряді країн, що розвиваються. Трайбалізм.
10. Люстрація як форма особистої політичної відповідальності.

Тема 4. Конституційні інститути форми держави у зарубіжних країнах

1. Поняття та види форми організації державної влади.
2. Конституційно-правова характеристика змішаної республіки.
3. Поняття та види недемократичного режиму.
4. Принципи розмежування компетенції між федеральними органами та органами суб'єктів федерації в зарубіжних державах.
5. Особливості співвідношення дуалістичної та парламентської монархії.
6. Поняття та види президентської республіки.
7. Складні унітарні держави та їх ознаки.
8. Форми держави в скандинавських країнах.
9. Форма державного устрою Великобританії: історія та сучасність.
10. Правове регулювання автономій в зарубіжних державах.

Тема 5. Конституційний інститут глави держави у зарубіжних країнах

1. Місце і роль глави держави в системі органів влади зарубіжних країн.
2. Правовий аналіз факторів, що впливають на конституційно-правовий статус глави держави.
3. Інститут монарха в сучасному світі.
4. «Сплячі» прерогативи монарха у Великобританії.
5. Конституційний статус глави держави в Іспанії.
6. Причини існування поста монарха в сучасному світі.
7. Президент США: аналіз конституційного статусу.
8. Особливості конституційного статусу президентів в країнах Африки.
9. Проблеми довічного президентства у сучасному світі.

10. Президент ФРН.

Тема 6. Конституційний інститут парламенту в зарубіжних країнах

1. Правове становище палат зарубіжного парламенту.
2. Парламент та парламентаризм: особливості співвідношення.
3. Порядок формування керівних органів парламентів (палат) зарубіжних держав.
4. Конституційно-правовий статус спікера парламентів зарубіжних країн.
5. Правове становище члена законодавчого та представницького органу влади.
6. Депутатський (парламентський) мандат: поняття та види.
7. Місце та роль комітетів та комісій в парламентах України, Франції та Великобританії.
8. Гарантії діяльності парламентарія на сучасному етапі розвитку парламентаризму.
9. Конституційно-правова відповідальність депутата парламенту в зарубіжних державах.
10. Інститут недоторканності члена парламенту: доктринальні підходи.

Тема 7. Конституційний інститут уряду в зарубіжних країнах

1. Місце уряду в системі публічної влади зарубіжних країн.
2. Особливості інвеститури уряду в країнах демократичного світу.
3. Конституційно-правовий статус Прем'єр-міністра, як голови органу виконавчої влади.
4. Структура урядів країн Азії.
5. Механізм реалізації позапарламентського способу формування уряду в США.
6. Особливості співвідношення державних міністрів та міністрів без портфеля в системі урядових органів влади.
7. Конституційно-правові основи статс-секретарів урядів зарубіжних держав.
8. Уряд ФРН: структура та компетенція.
9. Взаємодія уряду та законодавчого органу влади в парламентарних монархіях.
10. Політична відповідальність уряду перед парламентом в зарубіжних країнах.

Тема 8. Конституційні засади судової влади в зарубіжних країнах

1. Судова влада в системі розподілу влад. Основні напрями діяльності судової влади.
2. Конституційні засади правосуддя в зарубіжних країнах.
3. Суд як орган конституційного контролю: доктринальні підходи.
4. Теоретичні та конституційній проблеми формування органів судової влади.
5. Поняття та зміст судової системи в зарубіжних країнах.
6. Інститут суддівського самоврядування в країнах Східної Європи.
7. Законодавче регулювання організації та діяльності суддівського корпусу.
8. Конституційні принципи правового статусу суддів зарубіжних держав.
9. Правове регулювання принципу несумісності суддів.
10. Основні моделі судового конституційного контролю.

VII. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Батан Ю.Д. Порівняльне конституційне право: навч.-метод. посібник/ Ю.Д. Батан; НУ «ОЮА». Одеса: Фенікс, 2022. 137 с.
2. Державознавство. Підручник. В.Сухонос, В.Сухонос, Р.Білокінь, А.Куліш. Університетська книга. 2021. 493 с.
3. Захарченко П., Лаврик Г. Конституційне право держав-членів Європейського Союзу: підручник. Полтава: ПУЕТ, 2024. 389 с.
4. Компас. Посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Друге видання, переглянуте у 2020 році, оновлене у 2023 році. За редакцією: П. Брандер, Е. Кін, В.Юхаж, А.Шнайдер. Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2023. 496 с.
5. Конституційне право зарубіжних країн: навчально-методичний посібник/ О.Т. Волощук, В.Л. Качурінер, В.Ю. Колесник. Одеса: Фенікс, 2021. 145 с.
6. Конституційне право України: Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород: РІК-У, 2023. 536 с.
7. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри./ Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. К.: Ваіте, 2021. 528 с.
8. Конституційний процес: навчально-методичний посібник/ Національний університет «Одеська юридична академія», Кафедра конституційного права; уклад.: В. Панасюк, Ю. Бальцій, І. Глиняний. Одеса: Фенікс, 2024. 80 с.
9. Посібник для підготовки до іспиту з державного (конституційного) права зарубіжних країн. Закоморна К.: Право. 2021. 248 с.
10. Правова основа європейських держав. Конституції Франції, Італії, Польщі. В. Шаповал. Юрінком Інтер. 2023. 148 с.
11. Терлецький Д.С., Батан Ю.Д. Права людини в порівняльному вимірі. Одеса: Фенікс, 2022. 44 с.
12. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. 13-те вид., виправ, та допов./ НАН України. Інститут історії України. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 224 с.

Навчально-методичне видання

Волощук Оксана Троянівна

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

збірник завдань
для виконання самостійної роботи